

GREGERS ULRIK NØRBY

3. maj 1901–23. juni 1968

GREGERS ULRIK NØRBY

3. maj 1901–23. juni 1968

Gregers Nørby blev født 3. maj 1901 som søn af skoleinspektør Jens Gregersen Nørby og Gudrun Marie Nørby, født Holm. Han blev student fra Metropolitan-skolen i 1920 og tog sin medicinske embedseksamen januar 1928. I studietiden følte Nørby trang til at følge veje, som kun få medicinske studenter betrødte. Han studerede således i et semester anatomi ved Wiens Universitet, og i 1925 fulgte han i to semestre undervisningen i fysisk kemi ved Polyteknisk Lærestanstalt i København. Hans interesser for lægevidenskabens basale fag og for matematikken holdt sig gennem livet, og det var ham altid en stor glæde, når han kunne bistå kolleger og yngre medarbejdere ved løsningen af matematiske og fysisk-kemiske problemer. Under de drøftelser, der igennem årene har været i de lægevidenskabelige fakulteter om studieordninger, gik han gang på gang imod en reduktion af de basale fag i uddannelsen af vordende læger.

Efter et års kandidat tjeneste ved Aarhus Amtssygehus fik Nørby mulighed for at arbejde som gæst på Carlsberg Laboratoriets kemiske afdeling under vejledning af professor S. P. L. Sørensen. De undersøgelser, som Nørby udførte på Carlsberg Laboratoriet, blev samlet i disputatsen: »Om amylasen i blod og urin, dens udskillelse gennem nyrerne«, som blev forsvaret for den medicinske doktorgrad i 1935.

Disputatsen indeholder meget grundige studier over den kvantitative bestemmelse af amylase aktivitet og af kreatinin i serum og urin og de fejlkilder, man må regne med ved sådanne bestemmelser. Afhandlingen, der afsluttes med en sammenligning mellem amylaseudskillelsen og kreatininudskillelsen hos en række normale personer, er skrevet forbilledlig klart og viser ualmindelige evner for videnskabeligt arbejde. Nørby's metode til kvantitativ bestemmelse af amylase aktivitet er stadig den mest benyttede i hospitalernes centrallaboratorier. Nørby udarbejdede også en enzymatisk mikrometode til bestemmelse af urinstof i blod og urin. Denne metode er i de senere år mange steder blevet erstattet af nyere fremgangsmåder beroende på andre principper. Hans interesse for biokemien manifesterede sig i, at han i mange år (1938–1956) var censor i dette fag ved den lægevidenskabelige embedseksamens 1. del.

Nørby mindedes tiden på Carlsberg Laboratoriet med den dybeste respekt for, hvad han der havde lært. Den skole, han gennemgik, kom til at præge ham. Nørby forlangte selv den størst mulige nøjagtighed af sine studenter. Ve den student, som ved embedseksamen ikke udførte den almindelige urinundersøgelse med omhu og overså en ringe proteinreaktion.

I januar 1931 vendte Nørby tilbage til klinikken, og efter turnustjeneste og ansættelser som klinisk assistent på Rigshospitalets medicinske poliklinik og Rigshospitalets medicinske afdl. B, blev han i 1933 2. reservelæge hos professor E. Warburg. I 1936 blev han 1. reservelæge ved Blegdamshospitalet, men allerede i oktober 1937 udnævntes han til overlæge ved Marselisborg hospitals medicinsk-epidemisk afdeling. Denne stilling beklædte han indtil 1. juni 1968.

Kort tid efter ansættelsen på Marselisborg hospital lykkedes det ham at få gennemført opførelsen af en bygning til laboratorie- og undervisningsformål. Her indrettede Nørby bl. a. det første klinisk-bakteriologiske laboratorium uden for København. Dette laboratorium betjente i en årrække hospitaler i Århus og omegn med klinisk-bakteriologiske undersøgelser.

Fra 1939 og indtil 1952 var Nørby lærer i klinisk bakteriologi ved universitetet. I 1952 udnævntes han til professor i epidemiske sygdomme og i 1956 tillige til professor i klinisk medicin, hvilket var en naturlig følge af den stigende belægning af afdelingens sengepladser med patienter med almindelige medicinske sygdomme på grund af de epidemiske sygdommes aftagen.

Nørby fulgte godt med i de store fremskridt, der fandt sted inden for bekæmpelsen af infektionssygdomme gennem opdagelserne af forskellige kemoterapeutica og antibiotica. Disse lægemidler blev hurtigst muligt efter deres opdagelse indført på afdelingen i behandlingen af patienter med meningococ-meningitis, pneumoni eller andre infektioner. Nørby lagde megen vægt på, at den bakteriologiske diagnose var stillet, før behandlingen blev institueret. Dette gjaldt for alle de mange febrile tilfælde, der blev indlagt i afdelingen. Han var fra første færd en modstander af den uhæmmede brug af sulfonamider og antibiotica.

Nørby interesserede sig stærkt for behandlingen af tetanus, og efterhånden blev alle tilfælde af denne sygdom i Jylland samlet på hans afdeling. Fra 1955 blev patienter med tetanus behandlet efter principper, som havde vist sig værdifulde over for patienter med polyomyelitis, bl. a. tracheostomi, manuel overtryksventilation, fysioterapi og sondemadning. Herved opnåede man langt gunstigere resultater end før 1955, da man alene behandlede tetanus med store doser antitoxin og krampestillende midler. Nørby publicerede alene eller sammen med medarbejdere afhandlinger om de nye behandlingsresultater og om enkelte andre emner, f. eks. om dyrkningen af bakterier fra blod. Nørby skrev endvidere et stort afsnit om de akutte infektionssygdomme i Nordisk lærebog i intern medicin. Endelig udgav han sine forelæsninger om klinisk bakteriologi.

Professor Nørby så meget gerne, at hans medarbejdere havde videnskabelige undersøgelser i gang. Frem for selv at skrive ville han hellere hjælpe sine medarbejdere med planlægningen og udformningen af deres publikationer. Rækken af publikationerne, der udgik fra hans afdeling, fremgår af Aarhus Universitets årsskrifter siden 1940. Det var ham en særlig glæde, når medarbejdernes undersøgelser resulterede i disputatser.

Nørby's gerning som overlæge og som universitetslærer kunne ikke adskilles.

Hans medfødte pædagogiske anlæg gjorde, at han altid underviste sine omgivelser. Han læste meget om sit fag, og sin store viden søgte han at befordre videre til studenter og medarbejdere. Der var derfor rift om at blive praktikant eller læge på hans afdeling. Hans undervisning var ikke en tør docering, fordi han havde en særlig evne til at krydre stringent tænkning og fremstilling af problemerne med rammende pointer, der ofte fik tilhørerne til at trække på smilebåndet.

Nørby havde bolig på hospitalet, og han var på sin afdeling tidlig og silde. Den kliniske undersøgelse ved sygesengen spillede den største rolle for ham. Han lagde vægt på de mindste afvigelser fra det normale. Han interesserede sig i særlig grad for forandringer i hænder og led hos håndværkere med henblik på erhvervshæmning. Efter en undersøgelse af en sømand kunne han imponere denne ved at fortælle ham, i hvilke havne han havde været på grund af de karakteristiske tatoveringer, der var på mode de forskellige steder – blot et enkelt eksempel på hans enestående iagttagelsesevne.

Nørby havde en forbavsende vid horisont. Foruden at magte sit eget fag interesserede han sig for mange andre områder, både af højere og lavere sfærer, hvilket gjorde ham det let at tale med sine patienter om andet end om sygdom.

Så længe Nørby var rask, svigtede han aldrig et fakultetsmøde, men det var vanskeligt for ham at overkomme større opgaver for fakultetet; når han gjorde det, skete det med samvittighedsfuldhed. Han var i årene 1946–1950 formand for Jydsk medicinsk selskab. Under krigen måtte han rejse til Sverige og var her knyttet til den danske brigade som overlæge.

Nørby var af den pykniske type og havde et lyst og varmhjertet sind. I sommerhuset ved Begtrup vig på Mols følte han sig i særlig grad frigjort. Her sejlede og fiskede han med stor lyst. En del af den store, lyngbegrøede grund blev ryddet, og i læ af høje graner gav de plantede kirsebærtræer rigt udbytte. Det samme var tilfældet med jordbær og hindbær. Han havde set hen til i sit otium at skulle tilbringe størstedelen af tiden ved Begtrup vig.

I det sidste 1½ år hindrede svær sygdom Nørby i at udføre sine embedspligter, hvilket følte meget tungt for ham, der var så virksom. Han bar dog med stor tålmodighed sin skæbne.

Hans mange patienter vil tænke tilbage på ham med taknemmelighed for, hvad han var for dem som læge. Studenter vil mindes hans udmærkede klinikker og forelæsninger og lægerne på afdelingen hans inciterende stuegang. Hans venner og kolleger vil savne ham.

F. Schønheyder